

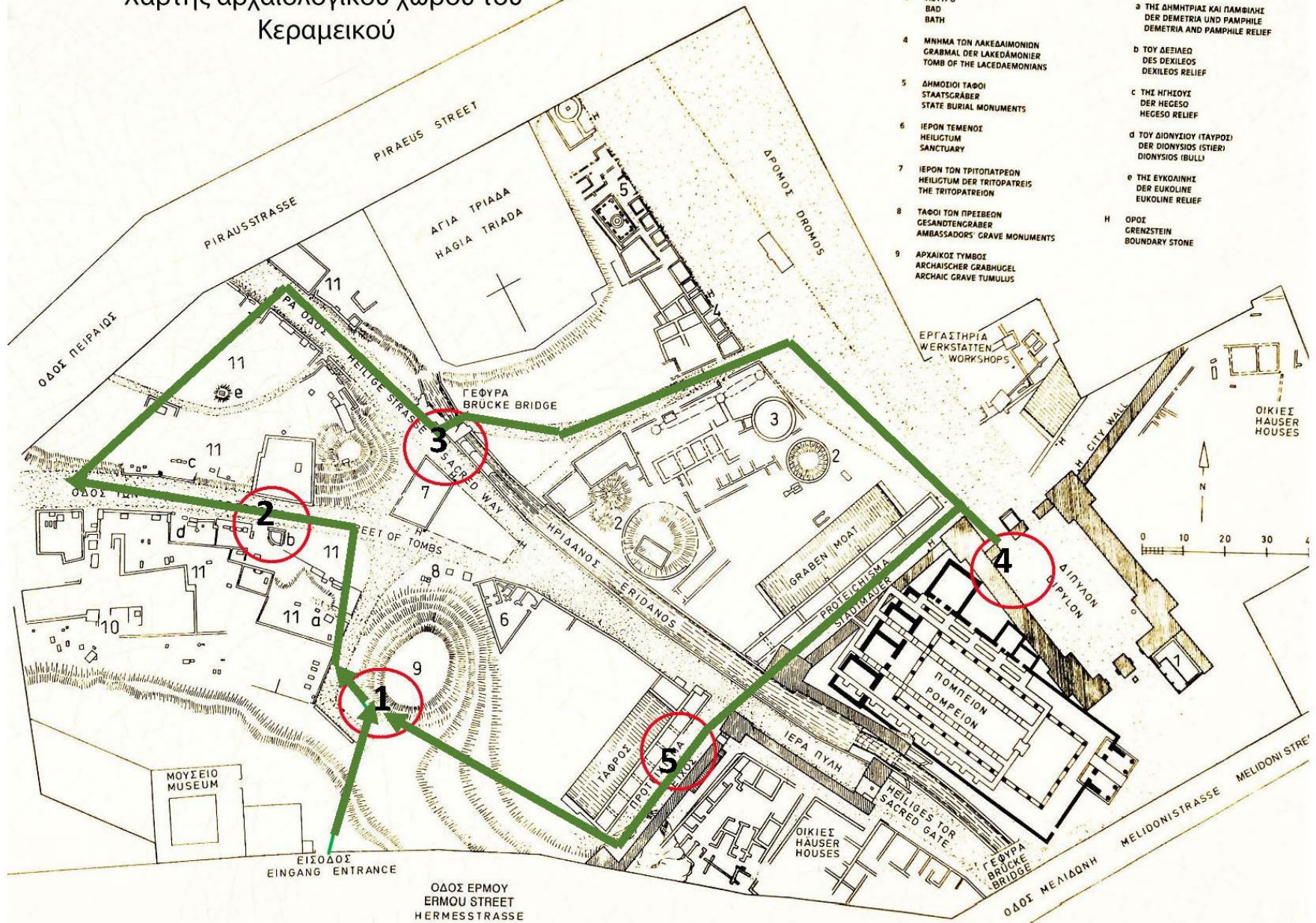

Εκπαιδευτικό Σεμινάριο 01.12.2021
Σχεδιάζοντας το Πράσινο Μονοπάτι 2 στην πόλη μου –
Κεραμεικός, δραστηριότητες και εκπαιδευτικά εργαλεία

Πράσινη Διαδρομή – Σταθμός 4:
Δίπυλο - Πομπείο

Αναστασία Μισεγιάννη
Καθηγήτρια Περιβαλλοντικών Σπουδών, Deree-Αμερικανικό Κολλεγίου Ελλάδας
Μέλος της Σ.Ε. του Δικτύου *Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου*

Χάρτης αρχαιολογικού χώρου του Κεραμεικού

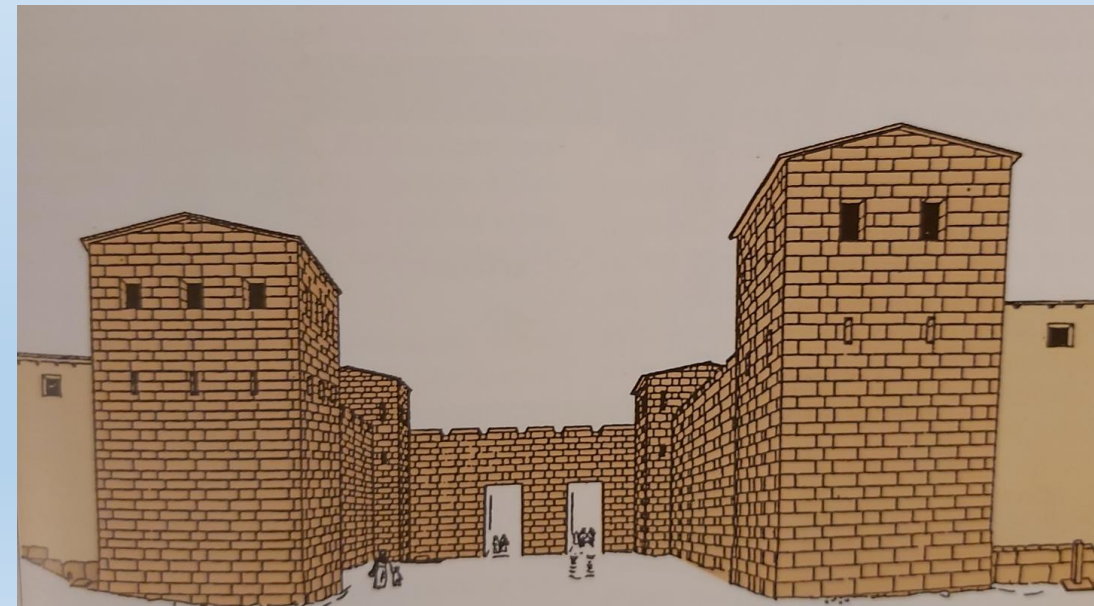
- 1 ΚΡΗΝΗ BRUNNENHAUS FOUNTAIN HOUSE
 - 2 ΤΥΜΒΟΙ ΚΑΙ ΤΑΦΙΚΑ ΣΥΚΡΩΤΗΜΑΤΑ GRABHÜGEL UND GRABBEZIRKE GRAVE TUMULI AND GRAVE PLOTS
 - 3 ΛΟΥΤΡΟ BAD BATH
 - 4 ΜΝΗΜΑ ΤΩΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ GRABMAL DER LAKEDAEMONIER TOMB OF THE LAKEDAEMONIANS
 - 5 ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΤΑΦΟΙ STAATSGRÄBER STATE BURIAL MONUMENTS
 - 6 ΙΕΡΟΝ ΤΗΜΕΝΟΣ HEILIGTUM SANCTUARY
 - 7 ΙΕΡΟΝ ΤΩΝ ΤΡΙΤΟΠΑΤΡΕΩΝ HEILIGTUM DER TRITOPATREIS THE TRITOPATREION
 - 8 ΤΑΦΟΙ ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΕΩΝ GESANDTENGRABER AMBASSADORS' GRAVE MONUMENTS
 - 9 ΑΡΧΑΙΟΙ ΤΥΜΒΟΙ ARCHAISCHER GRABHÜGEL ARCHAIC GRAVE TUMULUS
 - 10 ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΚΟΙ ΤΑΦΟΙ HELLENISTISCHE UND RÖMISCHE GRÄBER HELLENISTIC AND ROMAN GRAVES
 - 11 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ ΤΑΦΟΙ ΚΑΙ ΤΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ FAMILIENGRÄBER UND GRABMONUMENTE FAMILY TOMBS AND GRAVE MONUMENTS
- a ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΜΦΙΛΗΣ DER DEMETRIA UND PAMPHILE DEMETRIA AND PAMPHILE RELIEF
- b ΤΟΥ ΔΕΞΙΛΕΩΣ DES DEXILEOS DEXILEOS RELIEF
- c ΤΗΣ ΗΓΗΣΟΥΣ DER HEGESOS HEGESOS RELIEF
- d ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ (ΤΑΥΡΟΣ) DER DIONYSIOS (STIER) DIONYSIOS (BULL)
- e ΤΗΣ ΕΥΚΟΛΙΝΗΣ DER EUKOLINE EUKOLINE RELIEF
- h ΟΡΟΣ GRENZSTEIN BOUNDARY STONE

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΔΙΠΥΛΟ (ΘΡΙΑΣΙΕΣ ΠΥΛΕΣ)

- Το Δίπυλο (ή Θριάσιες Πύλες), στο πιο βόρειο τμήμα του τείχους του Κεραμεικού ήταν η μεγαλύτερη και μνημειωδέστερη πύλη του τείχους της Αθήνας και αποτελούσε την κύρια είσοδο της πόλης.
- Με εμβαδόν 1800 τ.μ., η πύλη αυτή ένωνε από τον 5ο αιώνα π.Χ. την οδό προς Ακαδημεία (το άλσος του ήρωα Ακάδημου και μετέπειτα Ακαδημία Πλάτωνος), το γνωστό «Δημόσιο Σήμα», με την οδό των Παναθηναίων που οδηγούσε στην Ακρόπολη, το θρησκευτικό κέντρο των Αθηναίων.

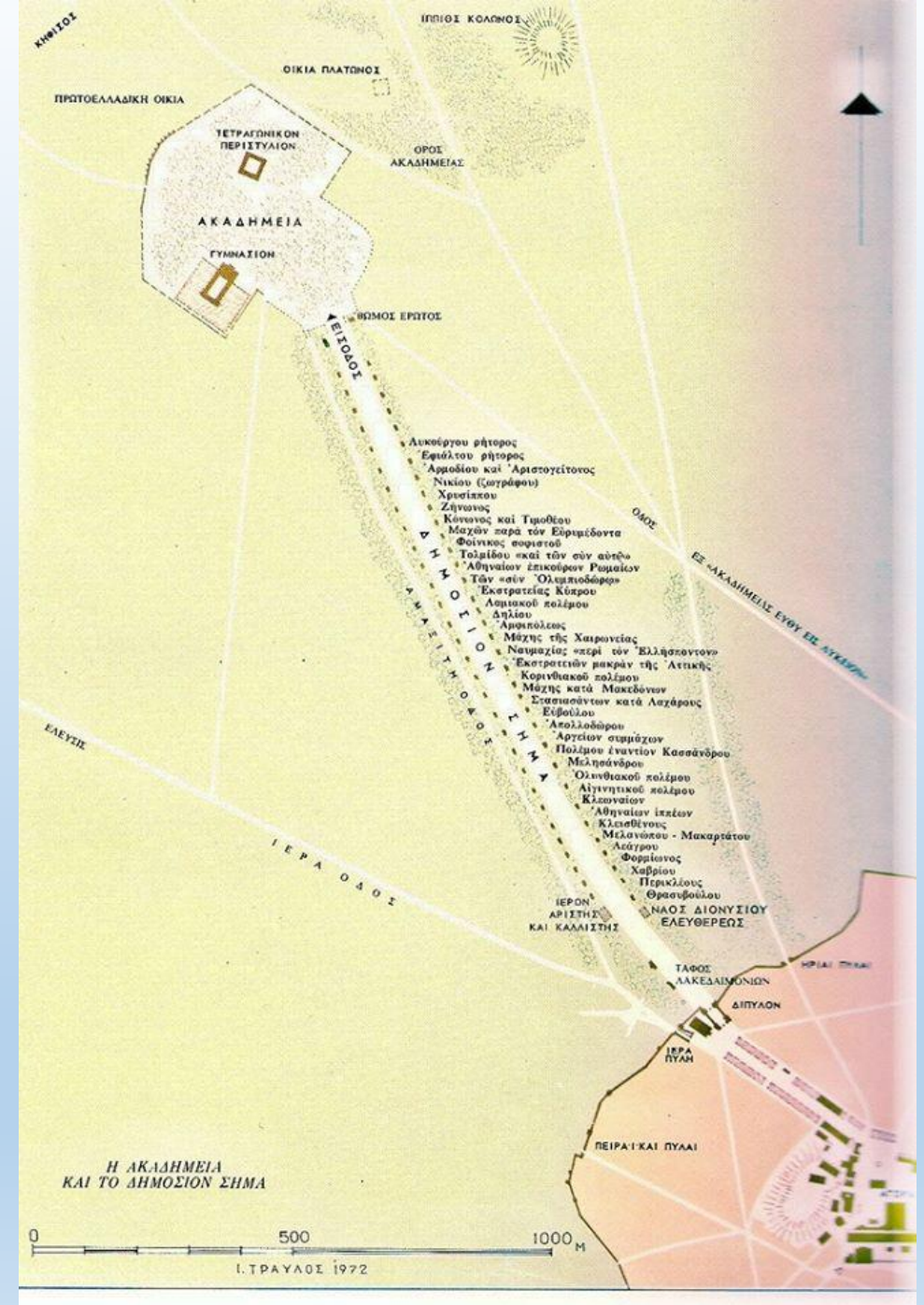
Αναπαράσταση του Δίπυλου κατά την πρώιμη Ελληνιστική εποχή (σχέδιο G. Gruben)
Πηγή: Σπαθάρη, 2009

ΔΙΠΥΛΟ (ΘΡΙΑΣΙΕΣ ΠΥΛΕΣ)

Φωτογραφία: Α. Μισσιγιάννη, 2021

Στο μεγαλοπρεπές «Δημόσιο Σήμα» θάβονταν δημοσία δαπάνη οι επιφανείς άνδρες της πόλης των Αθηνών και όσοι Αθηναίοι, αλλά και σύμμαχοί τους, έπεφταν σε πολεμικές συγκρούσεις.

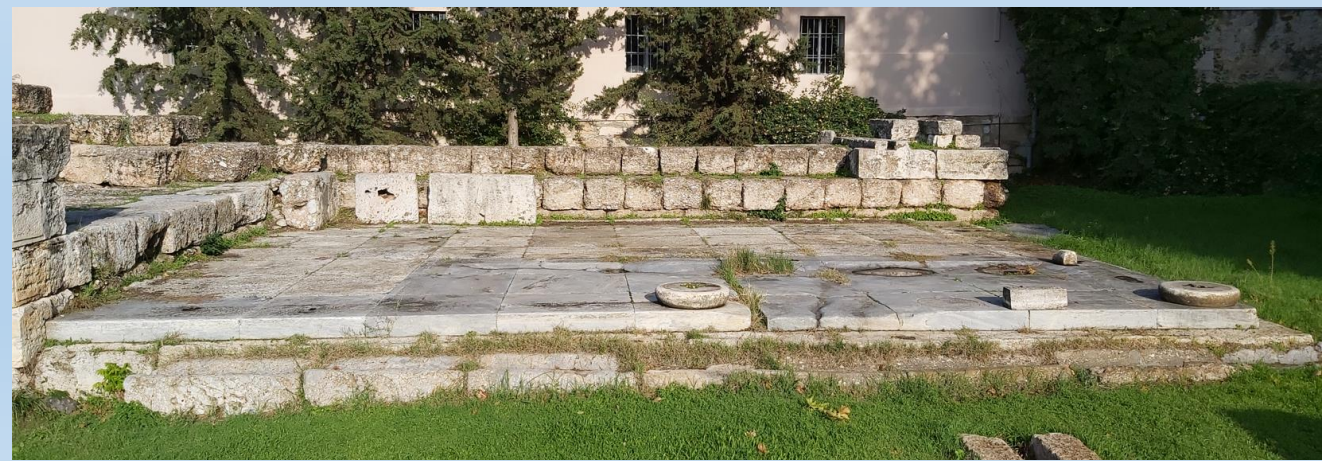

ΔΙΠΥΛΟ (ΘΡΙΑΣΙΕΣ ΠΥΛΕΣ)

- Η τεράστια αυλή του Διπύλου και ο Δρόμος μπροστά από αυτήν ήταν χώρος που σύχναζαν έμποροι και μικροπωλητές, αλλά και χώρος συνάθροισης Αθηναίων πολιτών σε μεγάλες περιστάσεις.
- Εδώ γίνονταν οι επιτάφιας τελετές των νεκρών που ενταφιάζονταν στο Δημόσιο Σήμα. Επιτάφιοι λόγοι εκφωνούνταν προς τιμή των πεσόντων πολέμου.
- Από την οδό Παναθηναίων (το όνομα του Δρόμου στην εντός του άστεως περιοχή), μπροστά στο Δίπυλο, ξεκινούσε και η πομπή των Παναθηναίων προς την Αγορά και την Ακρόπολη.
- Οι ταξιδιώτες απ' όλη την Ελλάδα μπορούσαν να δροσιστούν σε μια μεγάλη κρήνη που υπήρχε στο Δίπυλο.

Φωτογραφία: Α. Μισσιγιάννη, 2021

Η Κρήνη του Διπύλου 4^{ου} αι. π.Χ.
Φωτογραφία: Α. Μισσιγιάννη, 2021

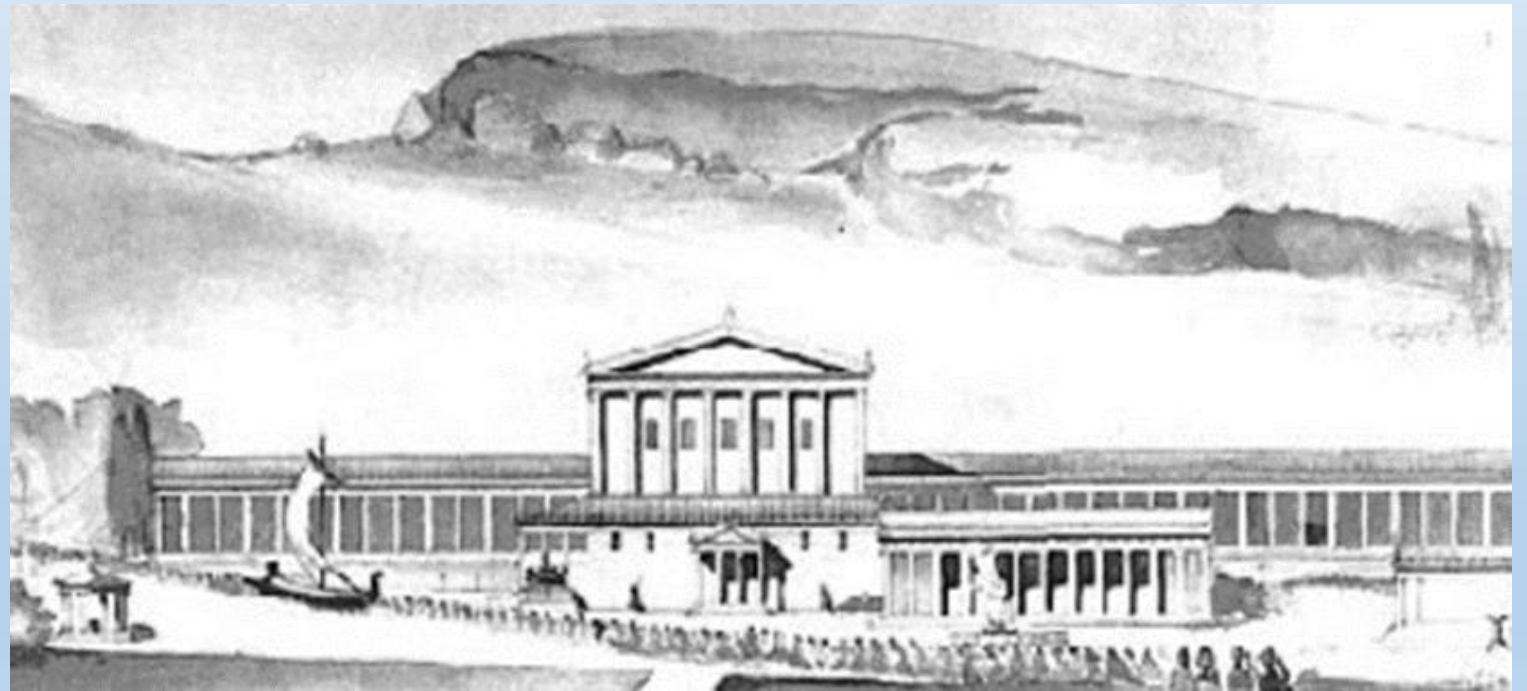
ΠΟΜΠΕΙΟ

- Στο χώρο που υπήρχε ανάμεσα στις δύο κύριες πύλες του οχυρωματικού περιβόλου της πόλης, την Ιερά Πύλη και το Δίπυλο, ιδρύθηκε στις αρχές του 4ου αιώνα π.Χ. ένα δημόσιο οικοδόμημα, το Πομπείο.
- Στο Πομπείο γίνονταν οι προετοιμασίες για τη γιορτή των Παναθηναίων, φυλάσσονταν τα ιερά σκεύη (πομπεία) και ξεκινούσε η μεγάλη πομπή των Παναθηναίων.

ΠΟΜΠΕΙΟ - ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

- Τα Παναθήναια ήταν αρχαία ελληνική γιορτή των Αθηνών αφιερωμένη στη θεά Αθηνά η οποία λάμβανε χώρα στην πόλη κάθε τέσσερα χρόνια στο τέλος του μηνός Εκατομβαιώνος (μέσα Αυγούστου) από το 566 π.Χ. έως τον 3ο αιώνα μ.Χ. Για τους πολίτες της Αθήνας ήταν το σημαντικότερο γεγονός του χρόνου, όχι όμως τόσο σημαντικό όσο οι Ολυμπιακοί Αγώνες.
- Η λέξη Παναθήναια σημαίνει «γιορτή για όλους τους Αθηναίους», δηλαδή για όλους τους κατοίκους της Αττικής. Και καθιερώθηκε όταν ο Θησεάς ένωσε τους δήμους της Αττικής και όρισε την Αθήνα ως πρωτεύουσα, αντικαθιστώντας την προηγούμενη πιο περιορισμένη γιορτή, τα «Αθήναια», στην οποία συμμετείχαν μόνο οι κάτοικοι γύρω από την Ακρόπολη.

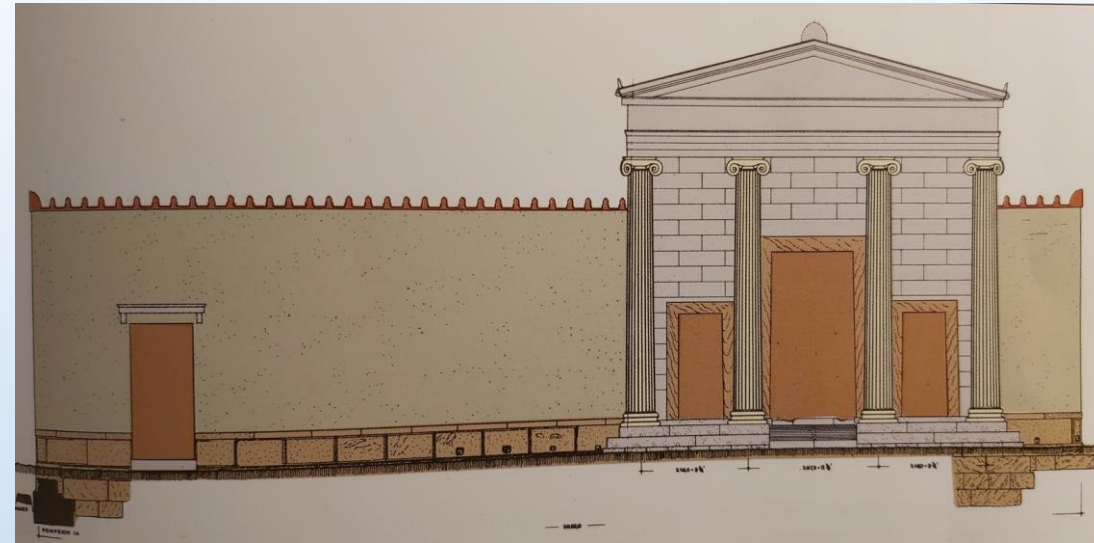
Αναπαράσταση της πομπής των Παναθηναίων καθώς διασχίζει την αρχαία αγορά μπροστά στο Ωδείο του Αγρίππα (15 π.Χ. (σχέδιο Ι. Τραυλού) Πηγή: Σπαθάρη, 2009

ΠΟΜΠΕΙΟ - ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

- Το αρχικό κτίριο του Πομπείου ήταν ένα μεγάλο επίμηκες οικοδόμημα, που είχε την αρχιτεκτονική διαμόρφωση ενός αρχαίου Γυμνασίου. Είχε πρόπυλο, περίστυλη αυλή και μια σειρά τετράγωνων αιθουσών συμποσίου, και εξυπηρετούσε τις ανάγκες της εορτής των Μεγάλων Παναθηναίων.

Φωτογραφία: Α. Μισεγιάννη, 2021

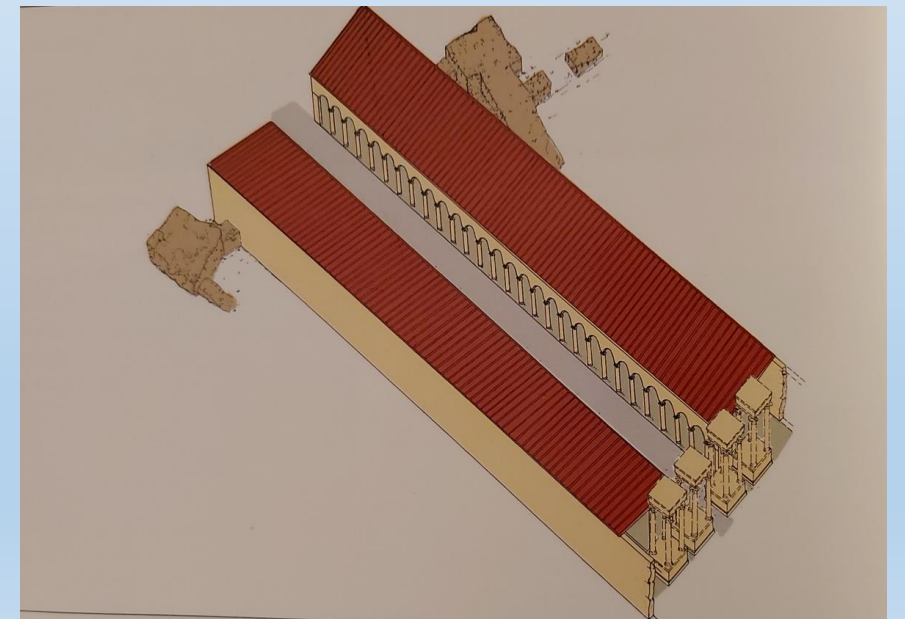
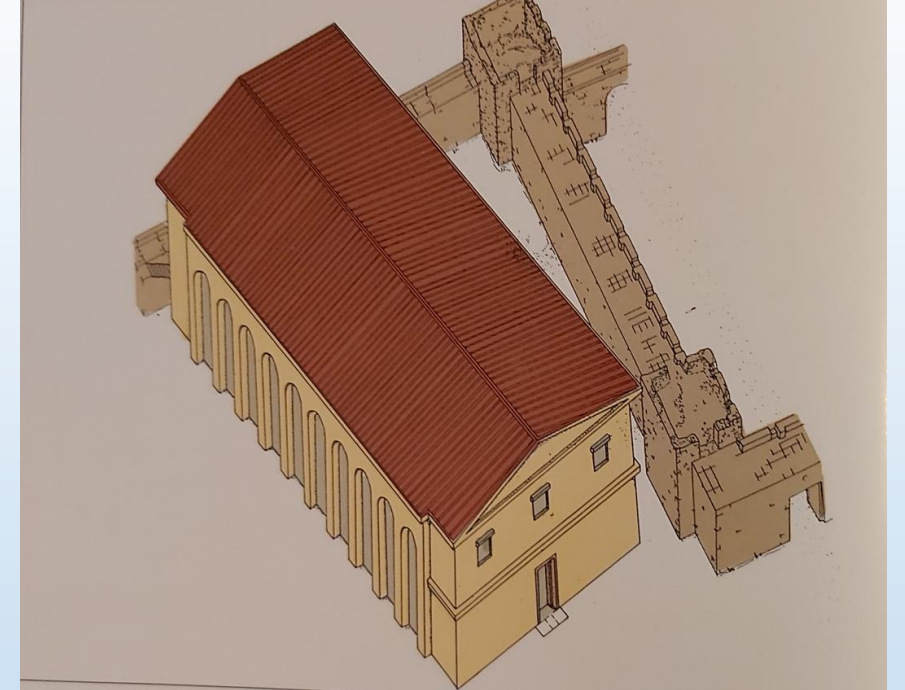
Πάνω: Αναπαράσταση του Προπύλου του Πομπείου (κατά G. Gruben)
Κάτω: Αναπαράσταση του περιστυλίου του Πομπείου (σχέδιο W. Hoerpfner)
Πηγή: Σπαθάρη, 2009

ΠΟΜΠΕΙΟ - ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

- Στα ρωμαϊκά χρόνια, το οικοδόμημα καταστράφηκε και αντικαταστάθηκε από ένα διώροφο κτίριο αποθηκών ενώ αργότερα, ίσως επί Ιουλιανού, αντικαταστάθηκε από δυο παράλληλες μακρές στοές που στέγαζαν καταστήματα και είχαν μια πύλη σε σχήμα θριαμβικής αψίδας.

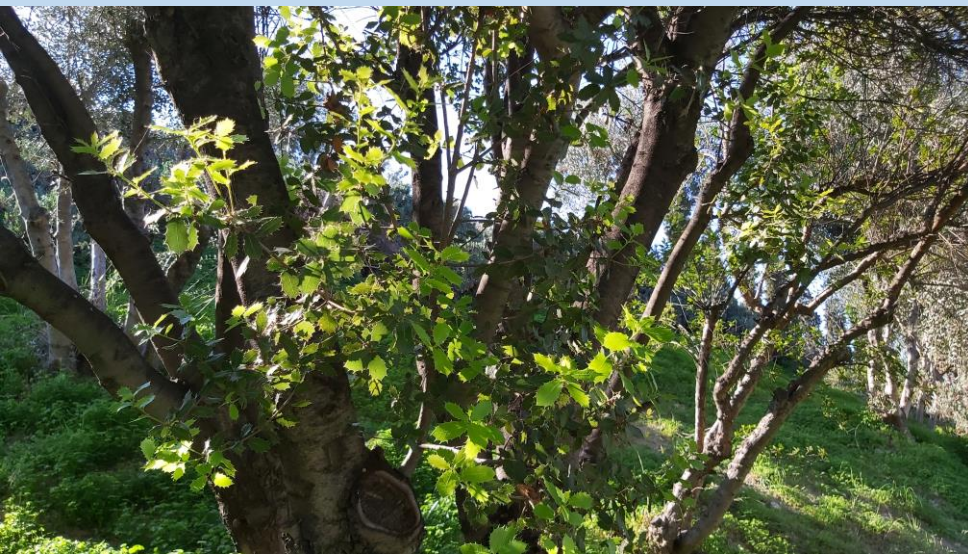
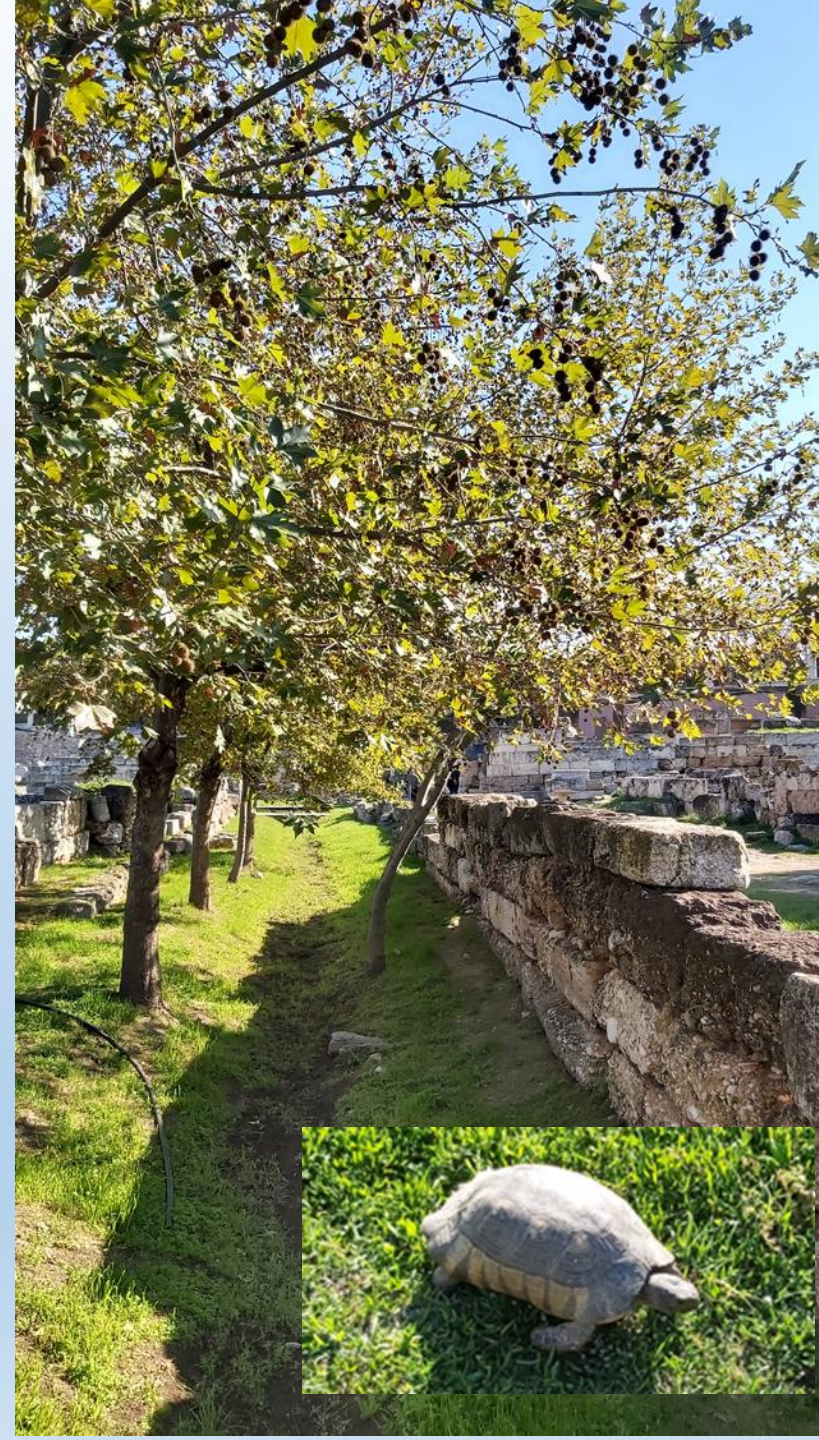

Φωτογραφία: Α. Μισσιγιάννη, 2021

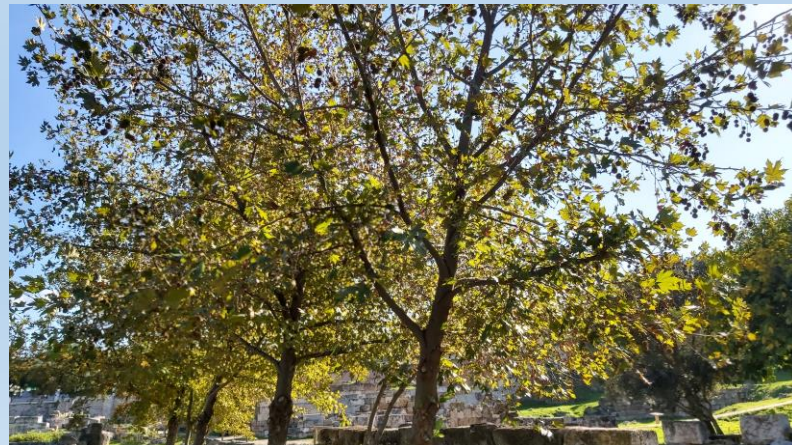
Πάνω: Αναπαράσταση του κτηρίου των «Αποθηκών» (σχέδιο W. Hoerfner)
Κάτω: Αναπαράσταση της «Οδού των Στοών» (σχέδιο B. Greiner με βάση σχέδιο W. Hoerfner) Πηγή: Σπαθάρη, 2009

Η ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

Φωτογραφίες: Α. Μισεγιάννη, 2021

Η ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- **Τι ξέρουμε για τα Παναθήναια; Τι εκδηλώσεις περιλάμβαναν; Πώς διέφεραν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες;**

- Πομπή Παναθηναίων:

- Ξεκινούσε από το Πομπείο, προεξάρχουσες ήταν οι «εργαστίνες», κορίτσια ευγενικής καταγωγής που είχαν αναλάβει την ύφανση του πέπλου του αγάλματος της Αθηνάς Παρθένου. Μεταφορά του πέπλου σε καράβι με ρόδες. Θυσία στην Αθηνά.
- Στη ζωφόρο του Παρθενώνα απεικονίζονται οι ίδιοι οι Ολύμπιοι θεοί ως παρατηρητές της πομπής, παρόντες στην πιο μεγάλη ημέρα της πόλης.

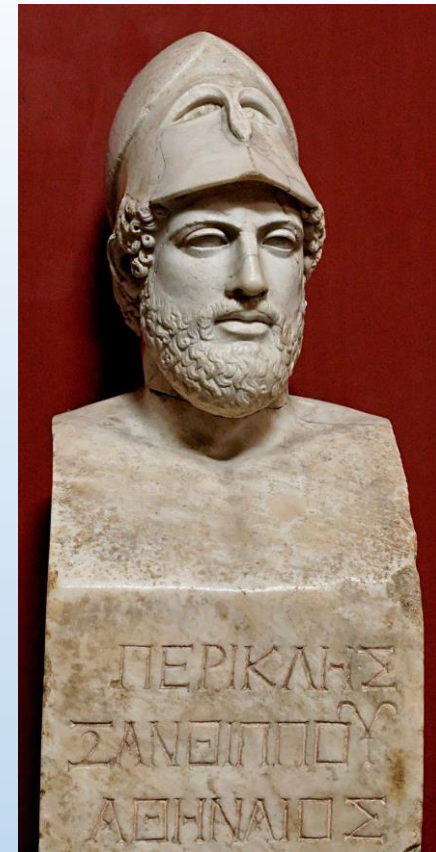

Παναθήναια: (Ζωφόρος του Παρθενώνα). Πηγή εικόνας: virma-aigiali.gr

- Αθλητικοί και μουσικοί αγώνες, διαγωνισμός ραψωδιών και ομαδικός διαγωνισμός χορού (πυρρίχιος)
- Την προηγούμενη νύχτα των Μεγάλων Παναθηναίων λάμβανε χώρα παννυχίδα (ολονύκτια χορευτική εκδήλωση στην οποία έπαιρναν μέρος νέοι), καθώς και λαμπαδηδρομία, δηλαδή αγώνες δρόμου με αναμμένες λαμπάδες.
- Το έπαθλο στους αθλητικούς αγώνες των Μεγάλων Παναθηναίων ήταν ένας αμφορέας γεμάτος λάδι, κι ένα στεφάνι από κλαδί ελιάς.
- Οι γνωστοί Παναθηναϊκοί αμφορείς παριστάνουν στη μία τους όψη πάνοπλη τη θεά Αθηνά και στην άλλη σκηνή από το αγώνισμα, στο οποίο είχε διακριθεί ο βραβευμένος με τον αμφορέα αθλητής.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Τι ήταν οι **επιτάφιοι λόγοι** που εκφωνούνταν προς τιμή των νεκρών;
 - Επιτάφιοι λόγοι, κατά την Ελληνική Αρχαιότητα, κατά κανόνα, εκφωνούνταν κατά τον ενταφιασμό των νεκρών, προς τιμή τους. Οι Αθηναίοι δεν περιορίζονταν μόνο σε θρήνους, αλλά πίστευαν, ότι έπρεπε να εξιστορήσουν και να προβάλλουν τα κατορθώματα του νεκρού και την προσφορά του στην πόλη.
 - Επιτάφιοι που διασώθηκαν:
 - Ο **Επιτάφιος του Περικλή** που τον διέσωσε ο Θουκυδίδης (δεύτερο βιβλίο Ιστοριών του). Στο Δημόσιο Σήμα, από το Δίπυλο προς την Ακαδημία Πλάτωνα, εκφώνησε ο Περικλής τον Επιτάφιο Λόγο για τους πρώτους νεκρούς του Πελοποννησιακού πολέμου (430 π.Χ.).
 - Ο Επιτάφιος που αποδίδεται στον Λυσία (395 π.Χ.) για τους νεκρούς του Κορινθιακού Πολέμου, μεταξύ Αθηναίων και Σπαρτιατών.
 - Ο Επιτάφιος που αποδίδεται στον Δημοσθένη (338 π.Χ.) για τους νεκρούς της μάχης στη Χαιρώνεια, μεταξύ Αθηναίων και Μακεδόνων.
 - Ο Επιτάφιος του Υπερείδη (322 π.Χ.) για τους νεκρούς του Λαμιακού πολέμου (έγινε στην περιοχή της Λαμίας) μεταξύ Αθηναίων και Μακεδόνων, μετά το θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου.
 - Ο Επιτάφιος του Πλάτωνα, Μενέξενος, είναι μάλλον ένας μονόλογος του Πλάτωνα που μας λέει, ότι τα λόγια αυτά τα λέγει ο Σωκράτης. Γράφτηκε το έτος 386 π.Χ. και δεν εκφωνήθηκε ποτέ.

Προτομή Περικλή. Ρωμαϊκό αντίγραφο, περίπου 430 π.Χ.
Πηγή: Wikipedia

ΠΗΓΕΣ

- Σπαθάρη Έλση (2009). Κεραμεικός: Οδηγός των Μνημείων του Μουσείου, εκδόσεις Έσπερος.
- Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Κεραμεικός, Αθήνα. (Ενημερωτικό φυλλάδιο και πινακίδες στον αρχαιολογικό χώρο).
- Θεοδωρακόπουλος, Β.Θ. (2021). Αρχαίοι Επιτάφιοι Λόγοι, εκδόσεις Γιαλός.
- Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού. Παναθήναια: http://www.fhw.gr/olympics/ancient/gr/otherg_panath.html
- Σαν σήμερα. Παναθήναια: <https://www.sansimera.gr/articles/1129>